

۱۲۸۴۵۶۷
۹۵۱۰۹

بسم الله الرحمن الرحيم

شخصیت موضوع تربیت

نکستری علی اصغر احمدی

انتشارات پرکاس - ۱۳۶۵

www.ketab.ir

سرشناسه احمدی، علی اصغر، ۱۳۳۴ -

عنوان و نام پدیدآور مشخصات موضوع تربیت/ علی اصغر احمدی.

مشخصات نشر : بهرن: انتشارات داس، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : [۱۴۰ص.]

شابک : 978-600-7469-17-0

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه.

موضوع : شخصیت

موضوع : شخصیت -- تحول و تغییر (اسلام)

رده بندی کنگره : ۲۷ش ۳۴الف/ BF۶۹۸

رده بندی دیویی : ۲/۱۵۵

شماره کتابشناسی ملی : ۴۰۶۹۴۷۱

شخصیت موضوع تربیت

نویسنده: دکتر علی اصغر احمدی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۶۹-۱۷-۰ چاپ: اطلبی چاپ اول: زمستان ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۰۰ جلد قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

انتشارات پرکاس

www.ketab-2.ir

تهران - صندوق پستی ۱۳۹۱۵/۱۱۶

تلفن: ۴۴۶۹۰۷۶۱

گفتار ۱ - شخصیت یا شاکله چیست؟ ۱۱

تعریف شخصیت ۱۱

"شاکله" چیست؟ ۱۵

گفتار ۲ - شکل گیری شخصیت یا شاکله ۲۷

شکل گیری شاکله در دوره جنینی ۲۷

شکل گیری شخصیت پس از تولد ۳۹

نسبت فطرت با محیط ۴۴

مراحل رشد شخصیت ۴۶

گفتار ۳ - پویایی شخصیت بر اساس فرایند سازمان دهی ۵۱

حیات روانی انسان استمرار حیات جسمانی او ۵۳

جذب ۵۷

نقش خودآگاهی در جذب محرک های محیطی ۵۸

هضم ۶۰

"من" یا "من فعال"، مرکز وحدت روانی در انسان ۶۱

محرک های برون زاد و محرک های درون زاد ۶۳

اختلال در سازمان‌دهی محرک‌های درون‌زاد و برون‌زاد ۷۰

انطباق ۷۶

محیط چیست؟ ۷۹

گفتار ۴ - ساختار پنج سطحی شخصیت ۸۳

ران‌شدگی و تفاوت‌های رفتاری ۸۳

ساختار شخصیت انسان ۸۷

۱- عقل ۸۸

۲- هوی ۸۹

الف) لایه بدنی ۹۰

ب) لایه اجتماعی ۹۰

ج) لایه فردی ۹۱

۳- قلب ۹۲

طرح پنج لایه‌ای شخصیت ۹۳

تفاوت‌های انسان‌ها در ساختار شخصیت ۹۶

۱- تفاوت انسان‌ها در میزان فعالیت هر یک از لایه‌ها ۹۷

۲- تفاوت انسان‌ها در استقرار بیشتر در هر یک از لایه‌ها ۹۹

۱۰۰	۳- تفاوت انسان‌ها در نحوه به کارگیری لایه‌های شخصیت
۱۰۳	۴- تفاوت انسان‌ها در فرهنگ‌های گوناگون
۱۰۵	۵- تفاوت انسان‌ها در شخصیت پایگامی و پناهمگامی
۱۱۱	گفتار ۵ - نگاهی تمثیلی به ساختار شخصیت
۱۲۳	گفتار پایانی - شخصیت و رفتار دینی
۱۲۶	تیپ بدنی و رفتار دینی
۱۲۹	تیپ اجتماعی و رفتار دینی
۱۳۱	تیپ فردی و رفتار دینی
۱۳۴	تیپ عقلانی و رفتار دینی
۱۳۷	تیپ قلبی و رفتار دینی
۱۴۰	منابع

وقتی دست به کار تربیت می‌شویم، به راستی چه‌کاری انجام می‌دهیم؟
تربیت یعنی چه؟ یعنی وقتی تربیت می‌کنیم، چه‌اتفاقی در چه‌بخشی از وجود
انسان می‌افتد؟

برای پاسخ گفتن به این سؤال‌ها باید گفت که تربیت در اصل تغییری
است که در مربی یا کودک و نوجوان ایجاد می‌شود. یعنی در تربیت، ما مشغول
تغییر شخص مربی هستیم. حال از خود پرسیم که در این کار، چه بخشی از
وجود او را تغییر می‌دهیم؟ جسم و ظاهر او را؟ یا رفتار و عادات رفتاری او را؟
یا نه چیزی بگردد؟

در پاسخ به این سؤال‌ها باید بگوئیم که هر چند که انسان تربیت شده، چه
در ظاهر و چه در رفتار و عادات رفتاری، از انسان تربیت نایافته متمایز و
مجزاست، لیکن می‌دانیم که این تغییرات ناشی از دگرگونی‌هایی است که انسان
تربیت یافته، در درون خود با آن مواجه می‌شود نه در بیرون خود. می‌دانیم که
تربیت، در دنیای درونی انسان، تغییراتی ایجاد می‌کند که یکی از نتایج آن،
تغییرات ظاهری و رفتاری است. بنابراین در تربیت علاوه بر درونی و پنهان از
دیدها مورد توجه قرار می‌گیرد و اصل، آن است. شاید گفت شود که این روح
و یا نفس است که تربیت می‌شود. هر چند که این سخن درست نیست، لیکن
زیاد دقیق نیست. زیرا انسان تا وقتی که در این جهان زندگی می‌کند، ترکیبی
و وحدت یافته از نفس و بدن یا جسم و جان است؛ او نه به تنهایی جسم است و
نه به تنهایی جان، بلکه ترکیبی است از این دو^۱. از این روست که تربیت باید

۱ - بنابر آیات قرآنی، با این حال که نفس اصالت دارد، لیکن خطاب خداوند به انسان به گونه‌ای است که هم شامل روح
انسان می‌شود و هم شامل همین بدن جسمانی. برای نمونه می‌توان به آیات زیر توجه کرد: «...حتی اذا جاء احدکم الموت توفته
رسلنا» (سوره الانعام یعنی: ...چون یکی از شما را مرگ فرا رسد فرشتگان ما بی هیچ کوتاهی و کلفتی جان او را بگیرند.
قُلْ يَتُوبَاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ (۱۱) سوره السجده P

عنصری مشترک بین این دو را هدف قرار دهد. این عنصر، شخصیت یا به تعبیر قرآنی شاکله است؛ شاکله‌ای که منشاء رفتارهای آدمی است. تربیت، شاکله انسان را تغییر می‌دهد که از سویی این تغییر در روح انسان منعکس شده و از سویی دیگر رفتار انسان و حتی جسم انسان را تحت تأثیر خود می‌گیرد. برای شناخت شخصیت ناگزیریم به مطالعه‌ای دقیق‌تر پردازیم. این کتاب در صدد است شخصیت انسانی، یا همان موضوع تربیت را مورد موشکافی و بررسی قرار دهد. برای رسیدن به چنین هدفی، اگر بخواهیم از علوم روز استفاده کنیم، لاجرم باید به شاخ روان‌شناسی برویم. در روان‌شناسی، شاخه مهمی به نام شخصیت وجود دارد. در این شاخه از روان‌شناسی، شخصیت در دو حوزه مفهومی و نظری مورد بررسی قرار گرفته است. بخش مهمی از بحث شخصیت به نظریه‌های رایج در بیان توصیف شخصیت اختصاص دارد. ما بدون ورود گسترده به حیطه نظریه‌ها، تنها به بیان تعاریفی از شخصیت اکتفا کرده و پس از آن به طرح دیدگاه اسلامی در باب شاکله می‌پردازیم. به هر حال باید توجه داشته باشیم که برای فهم کار تربیت، باید مهم شخصیت یا شاکله را مورد توجه قرار دهیم.

یعنی: بگو فرشته مرگ که موکل بر شماست، شما را می‌میراند. سپس به سوی پروردگارتان بازگردید. پس در چنین آیاتی به نظر می‌رسد خطاب خداوند به انسان، خطابی است که متوجه نفس انسانی است. برخی با استناد به این آیات خواسته اند اصالت نفس را از دیدگاه قرآن اثبات کنند (خائری ۱۳۷۲: ۱۳۷۹). لیکن آیاتی نیز وجود دارد که در آن خطاب خداوند به همین جسم خاکی لوست برای نمونه در سوره مبارکه طه بعد از آنکه در مورد زمین و برآمدن انسان و حیوان و نبات از آن سخن می‌گوید، در آیه ۵۵ چنین می‌فرماید: «مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى (۵۵) سوره طه یعنی: شما را از زمین آفریدیم و به آن باز می‌گردانیم و بار دیگر از آن بیرون می‌آوریم. ضماین "کُم" در این آیات به طور آشکار خطاب به همین مردن و دفن شدن در خاک دارد.

از اینرو باید به این نکته توجه داشت که باین حال که انسان روح است و نه جسم، لیکن دست کم در این دنیا باید انسان را چیز واحدی مرکب از جسم و جان گرفت و از تفکیک آن دو از یکدیگر اجتناب کرد.